

Tegenspraak

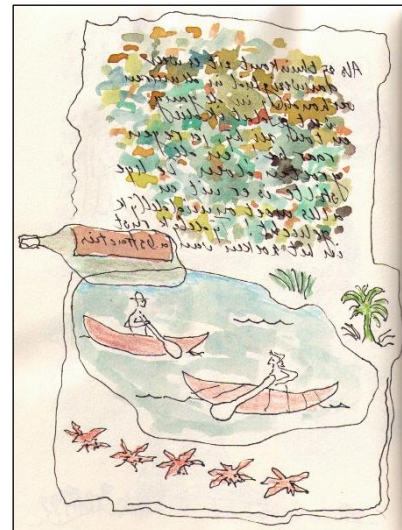
We zaten een kopje thee te drinken met vrienden. Het gesprek ging over het gedoe in hun familie. 'Het probleem is, dat de een beweert dat de ander fout is,' vatte de man de kwestie samen. Hij keek ons aan met een ironische lach. 'In plaats van te zeggen dat ze beiden een verschillende kijk op de zaak hebben, noemt de een de ander fout. Die voelt zich daardoor aangevallen en kruipt in de slachtofferrol. Dat schiet niet op.' Hij had een blik van: snap-jij-dat-nou? Alsof een kind kon begrijpen dat zo'n opstelling fout is. Ik voelde de boosheid onder zijn woorden, die zich uitte in zijn smalende lach, zijn superieure misprijzen. Daar had je hem, de 'performatieve tegenspraak': hij deed zelf wat hij vond dat niet mag, de ander als fout betitelen. Onbewust natuurlijk, hij had het niet door.

Wij zochten gehaast naar relativerende opmerkingen, afleiding, omwegen. Een gesprek lukt alleen als er voldoende speelruimte blijft.

Een paar minuten later gebeurde het opnieuw. Het ging inmiddels over de geplande disco in de buurt. Er werd van alle kanten protest tegen aangetekend, uit angst voor overlast. Ook bij ons klonken zorgen. 'Maar gun je dat die jongeren dan niet?,' vroeg hij op scherpe toon. 'Ze moeten toch ergens uit hun dak kunnen gaan! Waarom dan niet hier, in de buurt?' Hij keek alsof een kind kon begrijpen dat 'not in my backyard' geen argument mocht zijn. 'Dan zou er nooit ergens een beleidsplan gerealiseerd worden. Er is altijd protest.' Zijn begrip voor de potentieel gedupeerde jongeren voelde als onbegrip voor ons, de actueel aanwezigen. En als provocatie. Daar hadden we hem opnieuw, de performatieve tegenspraak: geen begrip kunnen opbrengen voor andermans onbegrip. Hij had het niet in de gaten.

We gingen er maar niet op in. Het zou tot niets leiden, behalve tot strijd.

Het zijn dingen die we voortdurend doen, ook ik. Wij klagen over mensen die teveel klagen. Wij beweren op hoge toon dat het publieke debat wel eens wat minder opgefokt van toon zou mogen. We winden ons op over andermans opwinding. We haten de *hate speeches* van sommige politici. Met een beroep op de vrijheid van meningsuiting proberen we de mening van anderen in te dammen. Of liever nog, hen de mond te snoeren.

Taal is veel meer dan een simpele boodschap. Zij vormt de werkelijkheid waarin we leven, ook in een alledaags gesprek. Woorden kunnen splijtend zijn of verbindend, verleidelijk of ergerlijk, openhartig of dubbelhartig. Maar zij zijn alleen effectief als ze zichzelf niet ontkrachten, doordat de gevoelswaarde ervan de inhoud tegenspreekt. Met geheven vinger de liefde prediken, dat werkt niet.